

THE ARREST OF ENTRY INTO ADULTHOOD OF THE 25-29 GROUP DURING 2000-2010: THE CASE OF SLOVENIA

Sergej Flere

University of Maribor, Faculty of Arts

sergej.flere@uni-mb.si

Abstract

Those aged 25-29 are usually considered adults, although Arnett (2006) allows for a possibility of extension of emergent adulthood until 29. This note makes the study of this group particularly challenging. Our basic data on them pursue from the surveys Mladina 2000 (Miheljak, n = 465) and Mladina 2010 (Lavrič, n = 461), although findings are corroborated by official demographic statistics.

In Slovenia, during the period under consideration, a clear pattern of change of social status of this group emerges.

The major changes in social status are:

(1) the number of those employed full time has decreased from 74.2% to 57.0%. But the number of those employed for an indeterminate period of time (regular employment) has dropped from 51.8% to 32.8%.

(2) The number of those 'regularly' holding casual jobs has risen from 3.7% to 8.6%.

(3) The most numerically remarkable change is the rise in the number of tertiary students (all types of status) from 6.5% to 20.7%.

(4) The number of those considering themselves jobless has risen from 11.9% to 25.7%.

These developments somewhat vary as to sex.

This clearly points to a further 'extension' of the 'transition' period, one which is of an imposed nature, indicating barriers towards achieving adult roles. These barriers are not truly imposed by a need for a more skilled workforce, as the proportion of those officially unemployed does not significantly vary among educationally observed groups. This process is not one directly caused by the 2008 crisis, but an evolution throughout the decade in question.

These developments have consequences in practically all areas of life. E.g., the number of those residing at their parents' dwelling has risen in 2010 to 65% for the observed age group.

Although entry into adulthood is arrested for the majority of this age group, the economic situation of this group is not dire.

The entire situation can be explained to a certain degree by a set of social policy measures, as well by a family type prepared to support their offspring at this stage within a context of lack of demand on the labour market, as well as the substantial change of the latter.

Satisfaction with life and other subjective indicators point towards an assessment of the age group accepting the adverse changes in the objective situation. Satisfaction with life is adversely affected by exclusion more than by social status.

USTAVITEV PREHODA V ODRASLOST PRI 25-29 LETNIKI V TEKU 2000-2010: PRIMER SLOVENIJE

Povzetek

Osebe stare 25-29 se običajno štejejo za odrasle, čeprav Arnett (2006) dovoljuje, da prehod v odraslost (emerging adulthood) traja tudi dlje od 25. leta, namreč do 29. leta. Cote in Bynner mu očitata, da on dovoljuje raztezanje tega vstopa do 29. leta. Sploh pa mu očitajo (podobno kot drugi avtorji, npr. Furlong in Cartmel, 2007), da ta pojem ne prinaša nič novega, saj ne pojasnjuje nekega novega pojava. Ne gre za podaljšanje iskanja identitete, prelaganje vstopanja v dolgoročne obveznosti kot nečesa, kar pripadniki te skupine počeli avtonomno, temveč gre za neintegracijo te skupine predvsem v delovne procese, ki izhaja iz splošnih anomičnih razmer (Cote in Bynner, 2008, 265). Po Arnettu je torej obdobje vstopa v odraslost podaljšanje osebnostnega razvoja, ki mladim ugaja, po drugih pa je to nekaj vsiljenega z neugodnimi družbenim položajem pripadnikov te skupine, kar je izraz napake v funkcioniranju družbe. Ti dvomi spodbudijo k preučevanju prav te skupine, ki bi morda sodila v zadnje obdobje prehoda v odraslost, oz. v podaljšani prehod. Namreč, prav Arnett, Cote in Bynner niso jasni glede tega, če emerging adulthood sploh obstaja, ali skupina 25-29 let starih tudi sodi vanjo. Ali se ta pojav kaže pri nas in kako se kaže? Izhajali bomo iz objektivnega družbenega statusa, nato bomo vpogledali v to kako ta skupina doživlja svoje življenje v tem obdobju.

1. Uvod

Osebe stare 25-29 se običajno štejejo za odrasle, čeprav Arnett (2006) dovoljuje, da prehod v odraslost (*emerging adulthood*) traja tudi dlje od 25. leta, namreč do 29. leta. Cote in Bynner mu očitata, da on dovoljuje raztezanje tega vstopa do 29. leta. Sploh pa mu očitajo (podobno kot drugi avtorji, npr. Furlong in Cartmel, 2007), da ta pojem ne prinaša nič novega, saj ne pojasnjuje nekega novega pojava. Ne gre za podaljšanje iskanja identitete, prelaganje vstopanja v dolgoročne obveznosti kot nečesa, kar pripadniki te skupine počeli avtonomno, temveč gre za neintegracijo te skupine predvsem v delovne procese, ki izhaja iz splošnih anomičnih razmer (Cote in Bynner, 2008, 265). Po Arnettu je torej obdobje vstopa v odraslost podaljšanje osebnostnega razvoja, ki mladim ugaja, po drugih pa je to nekaj vsiljenega z neugodnimi družbenim položajem pripadnikov te skupine, kar je izraz napake v funkcioniranju družbe.

Ti dvomi spodbudijo k preučevanju prav te skupine, ki bi morda sodila v zadnje obdobje prehoda v odraslost, oz. v podaljšani prehod. Namreč, prav Arnett, Cote in Bynner niso jasni glede tega, če *emerging adulthood* sploh obstaja, ali skupina 25-29 let starih tudi sodi vanjo. Ali se ta pojav kaže pri nas in kako se kaže? Izhajali bomo iz objektivnega družbenega statusa, nato bomo vpogledali v to kako ta skupina doživlja svoje življenje v tem obdobju.

2. Metoda

Naši podatki izhajajo iz raziskav Mladina 2000 (Miheljak, $n^{25-29} = 465$) in Mladina 2010 (Lavrič, $n^{25-29} = 461$). Tako Mladina 2000 kot Mladina 2010 sta splošni raziskavi mladine na reprezentativnem vzorcu, naši rezultati so pa podkrepjene z uradno demografsko statistiko. Naša spodbuda k osredotočanju na to skupino seveda prihaja tudi iz drugih virov, posebej zaradi procesov podaljševanja prehoda v odraslost in splošnost vprašljivosti tega prehoda, saj številni avtorji opozarjajo, da težave z njenim zaposlovanjem peljejo v stanja, ki jih nazivajo reverzibilno, liminalno ipd., da bi označili posledice in stanje blokade – delne blokade prevzema odraslih vlog.

3. Družbeni položaj, 2000 in 2010

3.1 Osnovne dimenzije

V Sloveniji se v obdobju 2000-2010 izraža jasen vzorec spremembe družbenega položaja te skupine.

Glavne spremembe v družbenem položaju so:

- (1) število zaposlenih s polnim delovnim časom upade s 74,2% na 57,0%. Vendar število zaposlenih za nedoločen čas upade (redna zaposlitev) z 51,8% na 32,8%.
- (2) Število tistih, ki 'redno' opravljajo občasna in začasna dela se dvigne z 3,7% na 8,6%.
- (3) Najbolj opazna je sprememba, ki se nanaša na rast števila terciarnih študentov (vse vrste študiranja) z 6,5% na 20,7%.
- (4) Število tistih, ki sebe štejejo za brezposelne se dvigne z 11,9% na 25,7%¹.

Te spremembe niso identične glede na spol.

To jasno kaže na dlje 'podaljšanje' obdobja 'prehoda', ki je vsiljenega značaja, kaže na ovire pri doseganju vlog odraslih. Te ovire ne izhajajo iz potrebe po bolj kvalificirani delovni sili, ker delež tistih, ki so uradno brezposelni ne kaže jasne variacije med izobrazbenimi skupinami. Te spremembe tudi ne izhajajo neposredno iz krize, ki se je sprožila 2008, temveč gre za razvoj, ki je potekal v celem desetletju.

Te spremembe imajo posledice na vseh področjih življenja. Npr., leta 2000 je pri starših živelo 44% pripadnikov te skupine, ki se je v letu 2010 dvignila na 53%.

Čeprav je vstop v odraslost otežen za velik delež te skupine, dohodkovni položaj te skupine ni izjemno slab.

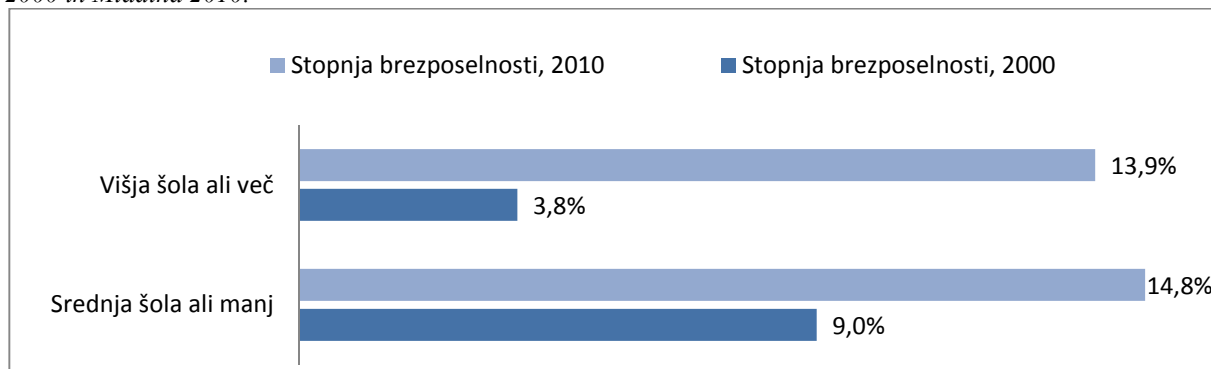
Npr. revščina (stopnja tveganja revščine, po EU metodologiji) je za to skupino v EU pod 60% mediane dohodka, je v Sloveniji za skupino 25-29 letnike dosegala 7,5%, v EU za 27 letnike pa celo 16,5%) (Klanjšek 2010; v Lavrič et al., 2010: 270). Sicer tukaj gre za relativna razmerja pri katerih velja upoštevati, da so EU mediane višje od slovenskih.

Celotna situacija se lahko pojasni z nekaterimi ukrepi socialne politike, tipom družine, ki je pripravljena podpirati svoje mlade člane in drugimi dejavniki – v okviru pomanjkanja povpraševanja na trgu dela in sistemske spremembe le-tega.

3.2. Brezposelnost

¹ To je bistveno drugačno od uradne statistike, ki brezposelnost definira drugače in dobi bistveno nižje vrednosti. Ta metodologija je določena s strani MOD in sprejeta s strani EU.

Graf 1: Stopnje brezposelnosti ekonomsko aktivnih mladih (25-29), glede na najvišjo doseženo izobrazbo, Mladina 2000 in Mladina 2010.

Vir: Lavrič 2010 (raziskava Mladina 2010).

Graf 1 je zelo indikativen, ker kaže na samozaznano brezposelnost, ki je bistveno višja od uradno zaznane. Dlje od tega, na grafikonu je jasno nakazano, da je brezposelnost izgubila značaj povezanosti s pomanjkanjem človeškega kapitala. Leta 2000 je bilo med nizko šolanimi veliko več kot med tistimi s terciarno izobrazbo. Poleg tega, da se je samozaznana brezposelnost nasplošno dvignila, je izginila razlika med nizko izobraženimi in terciarno izobraženimi.

3.3. Prihodki

Tabela 1: Povprečni mesečni prihodki starostne skupine 25-29, 2000 in 2010.

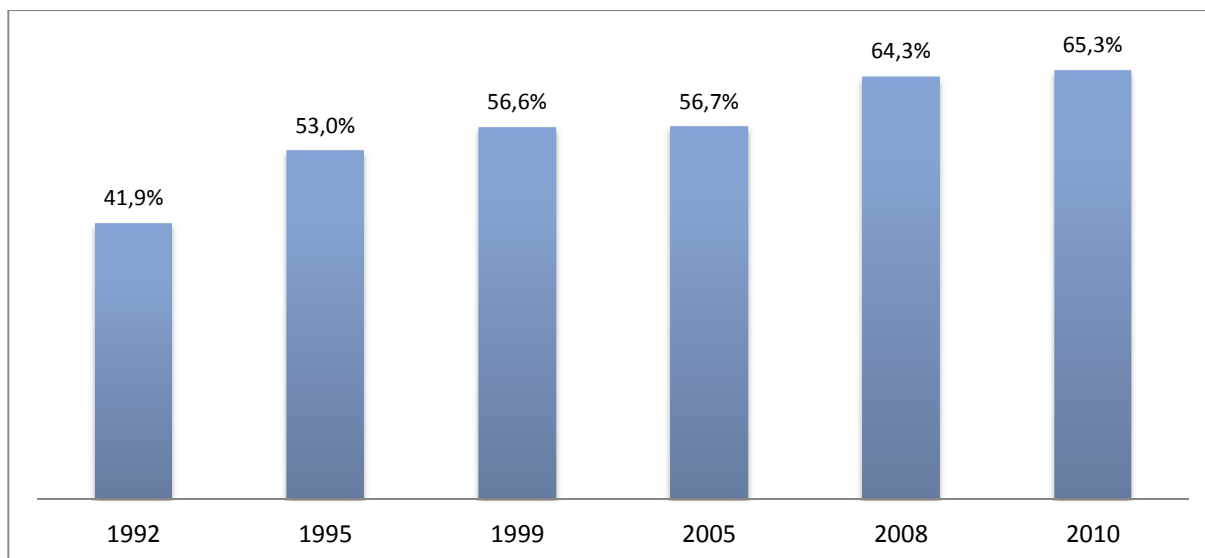
	M dohodek, mladina 2000 (25-29 let)	M dohodek, mladina 2010 (25-29 let)
Redno / za določen čas	718,00	847,40
Redno / za nedoločen čas.	733,50	995,50
Samozaposlen/a (tudi kmetovalci)	958,70	1115,25
Redno / honorarno delo (dijaki, študenti in ostali, ki redno delajo)	555,21	474,44
Nimam rednega dela (dijaki in študenti in ostali, ki delajo občasno ali ne delajo)	300,20	364,31
Skupaj	646,66	683,59

Izračun: R. Klanjšek. Po mesečnem dohodku smo v raziskavi Mladina 2010 mlade spraševali tako: »Oceni prosim, kolikšen je približno tvoj povprečni skupni čisti mesečni dohodek v denarju. seštej vse oblike dohodkov«.

Podatki v Tabeli 1 kažejo, da se je povprečni mesečni prihodek pripadnikov naše starostne skupine v desetletju neznatno dvignil (rezultat preračunov R. Klanjšek). Do dviga dohodka pride v vseh skupinah razen v tisti, ki je tipična za razmere, t.j. 'redno' opravlja občasna in začasna dela.

3.4. Stanovanjske razmere

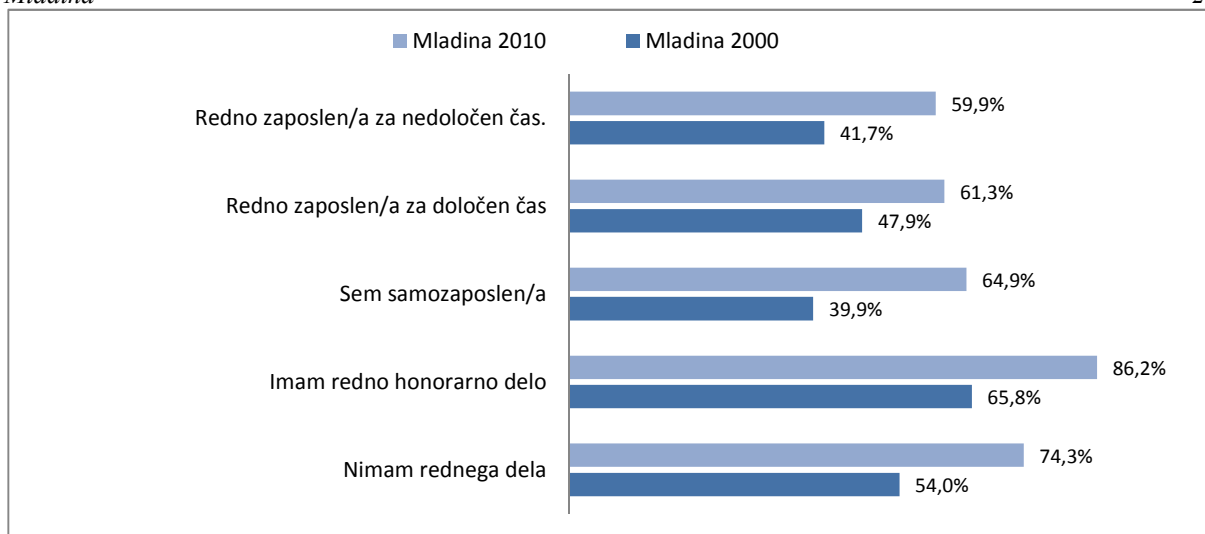
Graf 2: Deleži mladih med 25-tim in 29-tim letom, ki živijo v gospodinjstvu skupaj s starši, 1992-2010.

Vir: World Values Survey 2009 in Mladina 2010, prevzeto po Lavrič in Klanjšek (2010).

Graf 2 jasno nakazuje stalno rast deleža mladine, ki stanuje pri starših. Nakazano je dolgo časovno razdobje, v katerem to iz manjšinske preraste v prevladujoče razmere.

Graf 31: Deleži mladih (25-29), ki živijo v družini skupaj z materjo, glede na zaposlitveni status, Mladina 2000 in Mladina

Vir: Lavrič in Klanjšek, 2010.

Graf 3 kaže, da je stanovanje pri materi (zaradi metodoloških omejitev ne govorimo o družini izvora) v desetletju razširilo v vseh skupinah, tudi pri redno zaposlenih za nedoločen čas. To kaže, da pojav presega vprašanje materialnih možnosti, da je povezan s celotnim načinom življenja in spremembo kulturnega vzorca.

3.5. Družinski gmotni položaj

Izprašance v raziskavi Mladini 2010 smo prosili naj ocenijo svoj družinski ekonomski položaj (lestvica 1-5, pro-trait), 'v primerjavi s slovenskim povprečjem'. Respondenti iz starostnega razreda 25-29 so ocenili nekoliko neugodnejše ($M = 3,08$, $S.O. = 0,49$) kot je zabeleženo za celo vzorec ($M = 3,13$, $S.O. = 0,50$), vendar je za opazovano skupino to še na ravni normativnega povprečja in ne odstopa znatneje od drugih skupin. Sicer je vprašanje, ali so respondenti iz najstarejše skupine vedno merili na družino izvora; brez pretiranega dvoma se lahko na to v največjem delu pritrdilno odgovori.

To posredno govori v prid oceni, da so se respondenti prilagodili na strukturalne spremembe svoje eksistence.

3.6. Ustanavljanje lastne družine

Glede na življenjsko obdobje je pomembno, ali prihaja do ustanavljanja lastne družine. Iz podatkov EVS izhaja, da je leta 1999 v opazovani skupini ($n = 99$) v trajni partnerski zvezi katerekoli oblike živel 35,4%, po isti raziskavi iz leta 2008 ($n = 112$) pa je bilo takšnih 29,4%. Glede na različne oblike kohabitacije so pomembni naši podatki o tem, ali se živi skupaj s partnerjem, kjer se od 2000 do 2010 kaže izjemen upad od 58,4% nad 40,1% (Mladina 2000, Mladina 2010). Tudi primerjalno, v okviru EU, so slovenski mladostniki (20-34) med tistimi z najnižjim obsegom kohabitacije – pod 30%, skupaj z Grčijo, Italijo in Irsko (Choroszewitz in Wolf, 2010).

Enega ali več otrok je v letu 2000 imelo 44,4% respondentov, leta 2008 pa 25,0%, kljub temu, da splošno število rojstev v Sloveniji ni upadlo, temveč nasprotno

(http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_fagec&lang=en)

To se ujema z drugimi podatki, ki kažejo na to, da je opazovano obdobje vse bolj obdobje prehoda in ne odraslosti.

4. Psihološko stanje

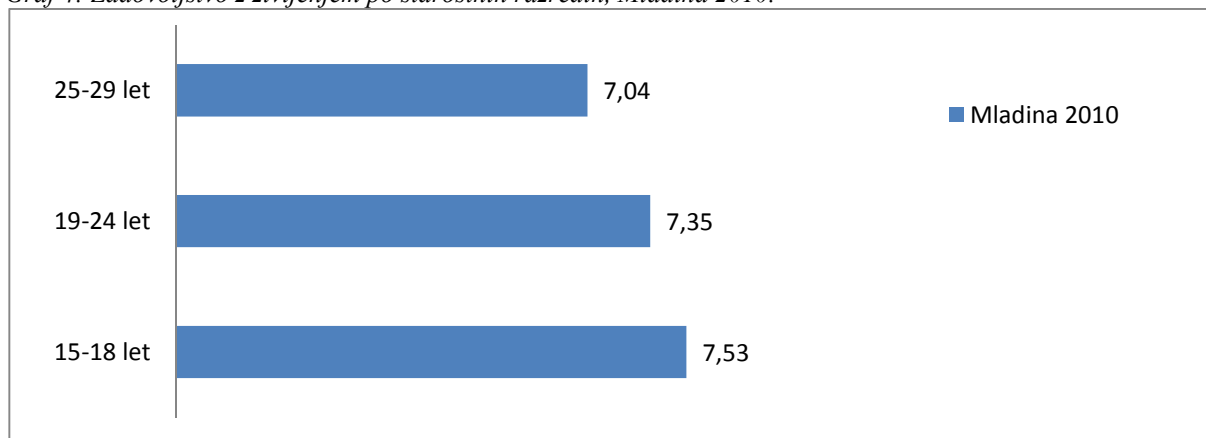
4.1. Zadovoljstvo z življenjem

Glede na objektivne, v bistvu negativne vzdolžne podatke se lahko ozremo na zaznavo življenjskih razmer pri skupini, ki jo opazujemo. Pred tem lahko navedemo, da je raziskava EVS vsebovala identično vprašanje (z identičnim razponom odgovorov) in da so respondenti iz Slovenije bili nadpovprečno zadovoljni s svojim življenjem ($M = 7,52$, $S.O. = 2,10$) v razmerah, kjer v nobeni od opazovanih držav ni prevladovalo nezadovoljstvo. Je pa zaznati pričakovani vpliv družbenih razmer v posameznih državah na zadovoljstvo. Prav tako je zaznati, da med polnoletnimi, ki so bili predmet raziskave, mlajši kažejo višjo raven zadovoljstva.

Če primerjamo podatke EVS iz leta 2000 in 2008 se je pri slovenskih respondents iz starostne skupine 25-29 let zadovoljstvo z življenjem celo neznatno dvignilo (od 7,47 na 7,76), dvig pa je podoben tistemu, ki se beleži za slovenski vzorec v celoti. Glede na število respondentov iz te starostne skupine, rezultata ni morda najrepzentativnejši, vendar ni dvoma, da zadovoljstvo v celoti ni upadlo. Sicer je zadnji podatek v samem začetku obdobja, ko se je jasneje čutila kriza (<http://zacat.gesis.org/webview/index.jsp>).

V naši raziskavi Mladina 2010 je pri opazovani skupini povprečna vrednost $M = 7,04$, kar je nižje od ostalih opazovanih starostnih razredov. To bi utegnili kazati na dejansko spremembo pri opazovani skupini v zadnjih dveh letih, ko se je splošna kriza jasno pokazala in morda prizadela najbolj prav to skupino.

Graf 4: Zadovoljstvo z življenjem po starostnih razredih, Mladina 2010.

Opomba: 1 = povsem nezadovoljen, 10 = povsem zadovoljen.

Vir: Lavrič et al., 2010.

Ugotovitev iz Grafa 4 bi nas lahko peljala k sklepu, da pripadnike skupine 25-29 prizadene njihova družbena situacija. Vendar je upadanje zadovoljstva z življenjem s staranjem splošen pojav, ki ga beležimo v Evropi ($r = -0.81$; $p < 0,01$). Tudi pri naši skupini vrednost v Grafu 4 presega 7.

Pichler, upoštevajoč neke podatke iz leta 2003, upoštevajoč iste podatke, analizirajoč evropske države, se glede na slabšanje družbenega položaja sprašuje od kod njihove pozitivne ocene življenjskih razmer. V analizi omenja tudi slovenske mladostnike kot tiste, ki ugodno ocenjujejo pogoje svojega življenja (ista formulacija vprašanja). Sklepa, da je izolacija edini dejavnik, ki pomembno prizadene to skupino mladostnikov, odsotnost zaposlitve pa ne (Pichler, 2006, 436).

Tabela 2: Ocena zadovoljstva z življenjem in prevladujoča delovna aktivnost?

KAKŠNA JE TVOJA PREVLAJUJOČA DELOVNA AKTIVNOST?	Povprečje zadovoljstva z življenjem	N	Std. odklon
Zaposlen/a za polni delovni čas	7,34	262	1,860
Zaposlen/a za skrajšan delovni čas	6,55	18	2,406
Brezposeln/a	6,15	49	1,787
Samozaposlen/a	6,94	17	1,386
Dijak/inja štiriletnih strokovnih ali tehniških šol	6,25	5	1,966
Študent/ka, ki pavzira	7,12	13	1,836
Izredni/a študent/ka (samo študenti, ki niso v delovnem razmerju)	6,73	17	1,540
Redni/a študent/ka (tudi absolventi s statusom študenta)	6,87	65	1,658
Kmetovalec/ka, ki dela na kmetiji	7,20	6	2,143
Skupaj	7,04	456	1,853

Vir: Lavrič et al., 2010.

Opomba: 1 = povsem nezadovoljen, 10 = povsem zadovoljen

Jasno se kaže, da respondenti, ki sebe štejejo za brezposelne, dosegajo nižjo oceno zadovoljstva z življenjem. Njim so podobni dijaki (pravzaprav poznali dijaki, tudi brezposelni). Vendar pri obeh skupinah še vedno prevladuje zadovoljstvo nad nezadovoljstvom. Dejstvo, da je zadovoljstvo najnižje pri zaznani brezposelnosti, ni presenečenje in se ujema z zaznavo, da je kriza prizadela to skupino v novem času.

Umevno je, da gre za vpliv problemov, ki smo jih raziskovali. Vendar še vedno v okvirih jasne prevlade zadovoljstva nad nezadovoljstvom.

Torej se kaže, da so mlajši bolj zadovoljni s svojim življenjem, najstarejša skupina pa najmanj, čeprav še vedno jasno nad normativnim povprečjem (vendar pod slovenskim povprečjem iz raziskave EVS 2008). Relativno nizka je raven zadovoljstva pri rednih študentih, vendar je treba upoštevati, da so to redni študentje stari 25 in več let.

Vendar ima Pichler prav: tisto, kar 25-29 letnike najbolj prizadene pri zadovoljstvu z življenjem je družbena izključenost: ta je najvišja v tej starostni skupini (11,9%) in z večjo magnitudo korelira z zadovoljstvom z življenjem kot v drugih starostnih skupinah (25-29 $r = -0,219$; $p < 0,01$; v nasprotju s skupino 15-19, $r = -0,169$; $p < 0,01$; izračun A. Kirbiš, vir Lavrič et al., 2010).

4.2. Časovna usmerjenost

Časovna usmerjenost je relativno nov konstrukt po Zimbardu in Boydu (1999; 2006), ki meri, ali so se respondenti vdali razmeram, ne načrtujejo ničesar več, so fatalistični ali hedonistični (dve usmerjenosti v sedanost), ali načrtujejo svoje življenjske projekte v naprej (usmerjeni v prihodnost). Konstrukt vključuje samokontrolo, ki je nujna za uspešno funkcioniranje v družbi.

Ta inštrument je uporabljen v raziskavi 2010 in je nakazal, da so 25-29 letniki bolj usmerjeni v prihodnost in manj v sedanost od ostalih starostnih razredov.

Tabela 3: Povprečja časovne usmerjenosti po starostnih razredih, Mladina 2010.

STAROSTNI RAZREDI		Usmerjenost prihodnost	Usmerjenost v sedanost (hedonistična)	Usmerjenost v sedanost (fatalistična)
15-18 let	M	3,69	3,24	3,15
	Std. odklon	0,65	0,71	0,74
19-24 let	M	3,72	3,17	3,00
	Std. odklon	0,70	0,72	0,79
25-29 let	M	3,79	2,94	2,80
	Std. odklon	0,70	0,72	0,83
Skupaj	M	3,74	3,10	2,97
	Std. odklon	0,69	0,73	0,81

Vir: Lavrič et al., 2010.

Sicer je glede na osebnostni razvoj pričakovati takšno spremembo v smeri zorenja, pomembno pa je poudariti, da se ne kaže vpliv socialnih razmer najstarejše skupine kot splošno negativen dejavnik.

Prestavitve razlik v povprečnih vrednostih usmeritev glede na prevladujočo aktivnosti in zaposlitveni status ne bomo predstavljali, saj razlike niso bistvene. Celo tisti, ki se zaznajo za brezposelne kažejo bistveno nižje vrednosti usmerjenosti v prihodnost ($M = 3,72$, $S. O. = 0,75$).

5. Sklep

Naše ugotovitve jasno kažejo, da se je proces prehoda podaljšal in da je obdobje 25-29 izraziteje postalo obdobje prehajanja v primerjavi z letom 2000. Prehajanje je postalo v tem obdobju prevladujoče stanje in proces. Vprašanje pa je, ali družba sploh omogoča večini mladostnikov, da 'opravijo prehod' in dosežejo odraslost kakršna je bila znana, z nekimi gotovimi družbenimi statusi, ali pa vsiljuje neko trajno stanje prehodnosti: za vse večje deleže brez stalne, redne zaposlitve, brez stabilnih virov prihodka, brez omogočanja pridobivanja lastnega lastninskega prebivališča, brez možnosti preživljanja lastne družine in ob dovoljenosti ter ob legitimnosti raznih začasnih in neobvezujočih partnerskih zvez, v okviru permisivnostnih vedenjskih vzorcih. Sicer prihodki niso nepomembni, vendar tudi niso takšni in nimajo stabilnosti, da bi večini omogočili, 'da se postavijo na noge', vsaj ne v klasičnem pomenu.

Seveda vemo, kaj bi rekel Sorokin, da vse skupaj še ne kaže, da smo zabredli v končno krizo senzatske civilizacije, kjer je družina namesto blagoslovljenega družinskega doma postala 'parkirišče za spolne storitve' (1992). Dlje od vrednotnih ocen se porajajo resna vprašanja o oblikovanju novih družinskih vzorcev ali oblik družbene eksistence, za katere je značilna povezanost in pripadnost družini izvora, odvisnost in vklopljenost vanjo, do konca tretjega desetletja, morda dlje. Zdi se, da ne starši ne mladostniki temu ne nasprotujejo. Vsekakor takšnemu razvoju pogodujejo slovenski permisivizem, dobra bivanjska opremljenost starejših generacij, pa tudi kvalitetni odnosi med starši in otroci (gl. Lavrič, 2010) in na drugi strani okrnjene možnosti ustanovitve lastnega eksistencialnega temelja za velik del mladostnikov, tudi v naši skupini.

V pričujoči analizi se nismo spuščali v psihološke analize osebnostnega razvoja na katerega kaže Arnett (2006), ko nakazuje pozitivne plati podaljšanja tega stanja. Se pa naše ugotovitve ujemajo z ugotovitvami in sklepi Bynnerja in Coteja (2008), o vsiljenem in anomičnem značaju družbenih razmer življenja mladostnikov, na katere se sicer naši mladostniki prilagajajo. To prilagajanje se kaže s prevladujočim zadovoljstvom z življenjskimi razmerami, ki se je celo pri isti skupini dvignilo v 9-letnem obdobju. Vendar obstajajo meje tega prilagajanja; kot je znano, zgodovina izpričuje tudi o mladinskem protestu, čeprav ta praviloma, sam, ni spremenil splošnih družbenih razmer, ki porajajo sedanje razmere mladih.

Tudi subjektivna ocena lastnih razmer se utegne radikalno spremeniti.

Literatura

2. Arnett, J.J. 2006. Emerging adulthood in Europe: A response to Bynner. *Journal of Youth Studies*, 9, 111-123.
3. Choroszewicz, M. in Wolff, P. 2010. *51 million young EU adults lived with their parent(s) in 2008. Statistics in Focus* 50/2010. Bruxelles: Eurostat.
4. Cote, J. in Bynner, J.M. 2008. Changes in the transition to adulthood in UK and Canada: the role of structure and agency in emerging adulthood. *Journal of Youth Studies*, 11, 251-68.
5. Furlong, A. in Cartmel, F. (2007). *Young people and social change*. Berkshire: Open University Press.
6. Lavrič, M. idr. (2010). *Mladina 2010*. Maribor: UM FF in Interstat: 2010.
7. Pichler, F. 2006. Subjective quality of life of young Europeans. Feeling happy, but who knows why? *Social Indicators Research*, 75: 419-444.
8. Sorokin, P.A. 1992. *The Crisis of Our Age*. Oxford: Oneworld.
9. Zimbardo, P. in Boyd, J.J. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology* 17, 1271-1288.
10. Zimbardo, P. in Boyd, J.J. (2009). *The Time Paradox*. New York: The Free Press.

Internetni vir:

1. <http://zacat.gesis.org/webview/index.jsp>.
2. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_fagec&lang=en